

Digitale toegankelijkheid in het hoger onderwijs | stand van zaken

ECIO sprak met vertegenwoordigers van elf hoger onderwijsinstellingen over digitaal toegankelijk onderwijs. Wat verstaan ze eronder en hoe pakken ze dit aan. Naast tal van overeenkomsten is inclusief onderwijs bij de instellingen verschillend belegd. Het thema digitale toegankelijkheid moet heel ver in de organisaties landen, dat vergt tijd. Met een duidelijke regelgeving en kennisdeling met experts, en tussen instellingen onderling, valt winst te behalen.

'Het moet een van vanzelfsprekendheid worden, awareness is daarbij heel belangrijk.' – vertegenwoordiger ho-instelling

Wat we verstaan onder digitale toegankelijkheid?

Onder digitale toegankelijkheid verstaan we de vindbaarheid, bruikbaarheid en gebruiksvriendelijkheid van digitale informatie en -diensten voor iedereen. In het onderwijs gaat het dan met name over websites, digitale leeromgevingen en studie-informatiesystemen. Steeds meer informatie en diensten, zoals roosters, cijfers, nieuws, readers, tentameninschrijvingen, presentaties zijn tegenwoordig (uitsluitend) via internet, intranet en apps te vinden. Ook docenten hebben te maken met digitale toegankelijkheid van de onderwijsinhoud. Denk aan het belang van toegankelijke studiewijzers, toegankelijke PowerPointpresentaties en Worddocumenten en ondertitelde colleges.

'Je kunt het er vaak over hebben, maar als het op daden aankomt, heeft er niemand tijd.' - vertegenwoordiger ho-instelling

Het belang van digitale toegankelijkheid

30% procent van de studenten ervaart een functiebeperking en ongeveer een derde ervan wordt daardoor belemmerd bij het studeren. Zo ondervindt 10% van alle studenten belemmeringen door beperkingen als dyslexie, ADHD, psychische problematiek, auditieve, visuele of motorische beperkingen. Zij zijn gebaat bij adequate, toegankelijke onderwijsvoorzieningen. Werken aan digitale toegankelijkheid levert concrete voordelen op, voor zowel de organisatie, studenten als medewerkers. Bovendien is er voor het onderwijs een wettelijke verplichting om toegankelijk te zijn. En aangezien een overgroot deel van het onderwijs digitaal wordt ingevuld, denk aan online colleges, digitaal lesmateriaal, digitale leeromgevingen, is het onvermijdelijk dat instellingen de komende jaren systematisch moeten gaan werken aan de verbetering van de toegankelijkheid van digitale producten en online systemen.¹

---

¹ Zie voor meer informatie de [wettelijke kaders voor toegankelijk onderwijs](#) en [informatie over voor wie het verplicht is](#).

'Het CvB kan iets besluiten, maar niet iedereen zal dat meteen invoeren. Denk bijvoorbeeld aan het geven van 24pt lettergrootte in een PowerPointpresentatie.' - vertegenwoordiger ho-instelling

De voordelen van digitale toegankelijkheid:

- Toename studeerbaarheid en rendement van studenten.
- Kwaliteitsverbetering in vindbaarheid, duurzaamheid en bruikbaarheid van websites, systemen en apps.
- Met beleid op digitale toegankelijkheid voldoe je aan de gestelde kwaliteitseisen.
- Maatschappelijke betrokkenheid, je laat zien dat je niemand buitensluit.
- Een toegankelijke website is sneller vindbaar door zoekmachines als Google én de studenten zelf.
- Hogere tevredenheid van studenten en onderwijsprofessionals zorgt voor een duurzame relatie.
- Toegankelijke systemen zijn toekomstbestendig, kostenbesparend en beter overdraagbaar.

Hoe zijn de individuele verantwoordelijkheden rond digitale toegankelijkheid belegd?

Uit de interviews komt naar voren dat medewerkers waar ECIO mee sprak vanuit verschillende betrokkenheid te maken hebben met het thema digitale toegankelijkheid. Het is bij zeer diverse functies belegd. Hier volgt een overzicht van de functionarissen én de insteek van waaruit zij betrokken zijn bij digitale toegankelijkheid. Dat geeft inzicht in de diversiteit bij de verschillende instellingen.

Functie	Betrokkenheid
Accessibility hulpmiddelen specialist	Bewustzijn creëren en werken aan structurele oplossingen
Business information manager	Bij aankoopbeleid rekening houden met digitale toegankelijkheid
Aandachtsfunctionaris digitale toegankelijkheid	Gericht op docenten en de uitvoering ten aanzien van studenten
Decaan waar het thema bij is belegd	Vanuit het diversity-office voorzitter projectgroep digitale toegankelijkheid
Decaan	Zwengelt aandacht voor studentenwelzijn binnen de organisatie aan
Decaan	Aanspreekpunt studeren met een functiebeperking
Coördinator digitale toegankelijkheid van de IT-dienst, leidt werkgroep digitale toegankelijkheid	Zorgt voor kennisdeling, stimulering, signalering en zorgt dat het beleid uitgevoerd kan worden
Doorontwikkelaar van online kanalen	Signaleert issues rond de webtoegankelijkheid bij contentmanagers

Functie	Betrokkenheid
Beleidsadviseur studeren zonder belemmeringen	Beleidsaanjager, agendeert het onderwerp binnen de instelling, zorgt dat het wordt belegd
Adviseur online communicatie via website en social media	Aanjager onderzoek naar digitale toegankelijkheid en heeft thema in portefeuille, is ook aanspreekpunt voor individuele vragen van medewerkers en studenten
Bibliothecaris	Gespecialiseerd in beeld en geluid (vooral betrokken vanuit regelgeving voor educatieve video's en ondertiteling daarvan)
Beleidsmedewerker centraal onderwijsbeleid	Beleid voor functiebeperkte studenten geschreven
Beleidsmedewerker centraal onderwijsbeleid	Gaat beleid voor functiebeperkte studenten implementeren

Hoe is het thema digitale toegankelijkheid belegd binnen de instellingen?

Het thema is in een enkel geval - zoals bij de HvA/UvA - belegd bij een stuurgroep die mandaat heeft vanuit het College van Bestuur (CvB), maar is in de meeste gevallen belegd bij individuen. Bij de HvA/UvA is er een coördinator digitale toegankelijkheid vanuit de IT-dienst. Deze coördinator leidt een werkgroep digitale toegankelijkheid met vertegenwoordigers van communicatieafdeling, studentenservices en de beleidsafdeling. Dit helpt om ervoor te zorgen dat beleid kan worden uitgevoerd, dat zaken worden belegd bij de juiste personen zodat er voortgang blijft. Ook helpt het enorm dat het CvB beleid over studeren met een functiebeperking heeft vastgesteld waarin concreet is opgenomen dat applicaties aan de WCAG-2.0 AAA norm moeten voldoen.

We kwamen het volgende tegen in de gesprekken met de 11 instellingen:

- Stuurgroep digitale toegankelijkheid met werkgroep onderwijs en werkgroep ict en communicatie.
- Projectgroep digitalisering (waarin vertegenwoordigd website, functioneel beheer, digitaal toetsen, studenten). Digitale toegankelijkheid is hier deelonderwerp. Projectgroep doet voorstellen aan CvB. Projectgroep is een van de 4 projectgroepen in kader van projectplan Dremelloos studeren).
- Thema is belegd bij werkgroep studeren met een functiebeperking en studieloopbaanbegeleiders.
- Werkgroep digitale toegankelijkheid met vertegenwoordigers van communicatieafdeling, studentenservices en de beleidsafdeling.
- Verantwoordelijkheid ligt bij marketingcommunicatie en informatisering, marketingcommunicatie is leading.
- Er gaat vrij veel ad hoc en bottom-up. Niet veel is geborgd in beleid. Het wordt wel genoemd in de kwaliteitszorg. Gewenst is kennisontwikkeling binnen de instelling.
- Het thema is belegd bij een medewerker maar niet geborgd in beleid. Het wordt als actueel onderwerp wel door het bestuur gestimuleerd. De instelling wil niet aan de WCAG-richtlijnen voldoen maar zoekt naar de gulden middenweg en kijkt wat haalbaar is.

- Het thema is niet belegd. Binnenkort is er een eerste overleg tussen marketingcommunicatie en het decanaat waar studeren met een functiebeperking onder valt. Er is nog niets centraal geregeld en geen aanspreekpunt.
- Het is formeel vastgelegd in het beleid, maar in de praktijk heeft het niet de hoogste prioriteit en is het niet goed belegd. Niet duidelijk is nog wie wat op moet pakken.

'Het is vaak niet zo moeilijk als het lijkt, maar het moet een nieuwe gewoonte worden. Net als je de spellingscontrole doet nadat je iets gemaakt hebt kun je ook de digitale toegankelijkheid nalopen.' - vertegenwoordiger ho-instelling

Wat werkt belemmerend?

Een decentrale organisatie met veel verantwoordelijkheden bij de faculteiten helpt niet echt. De urgentie wordt niet altijd gevoeld. Soms wordt de noodzaak wel gezien door het CvB maar is er geen geld. Ook tijdgebrek speelt een rol, het gaat vaak om een taak van een medewerker van paar uur per week om in te zetten op digitale toegankelijkheid. Medewerkers in de gehele organisatie daadwerkelijk tot actie aan te zetten blijkt vaak dan ook niet eenvoudig.

Deskundigheid bij communicatiemedewerkers kan een issue zijn. Ook het verloop is een punt: als medewerkers vertrekken gaat opgebouwde kennis vaak verloren En afdelingen communicatie zijn altijd erg druk. Digitale toegankelijkheid heeft vaak nog (te) weinig prioriteit, niet alleen bij afdelingen communicatie maar binnen de hele instelling.

De toegankelijkheidseisen zijn niet bij alle leveranciers bekend genoeg: toegankelijkheid by design. Het ontbreekt daar ook nog aan kennis.

'Het vraagstuk is veel groter dan alleen een toegankelijke website. Het gaat ook om al het lesmateriaal, ondertitelen van colleges. Er zou eigenlijk een slagboom ingebouwd moeten worden zodat je alleen maar digitaal toegankelijk materiaal kunt uploaden. Maar dat vraagt aanpassingen aan systemen. En dat is niet zo gemakkelijk te realiseren.' - vertegenwoordiger ho-instelling

Wat helpt om het thema digitale toegankelijk beter te verankeren in de organisatie?

Een van de adviezen van de geïnterviewden is: beleg het thema digitale toegankelijkheid bij IT-dienst of studentenzaken. Want dat zijn uitvoeringspartijen die er veel mee te maken hebben. Ook uit andere interviews komt naar voren: je moet het eigenaarschap beleggen op een plek in de organisatie waar meerdere mensen uit verschillende delen van de organisatie samenkomen en zoeken naar manieren om dit thema multidisciplinair aan te pakken. Denk aan een centrale werkgroep die verkent wat de eisen moeten zijn door de hele organisatie heen.

En zorg voor voldoende tijd en mandaat voor degenen die met digitale toegankelijkheid bezig zijn. Vaak is meer tijd, bezetting en inspanning nodig om het breder op de kaart te zetten binnen instellingen.

Ook werden de volgende zaken genoemd:

- Zorg voor basiskennis over digitale toegankelijkheid voor iedereen in de organisatie (zowel de docenten als het onderwijsondersteunend personeel). Zodat iedereen in zijn of haar werk kan toepassen wat nodig is. Het gaat om meer dan het belangrijk vinden. Het gaat echt om een cultuurverandering.
- Praktische handvatten opnemen in het scholingsprogramma voor nieuwe docenten. En een handleiding met richtlijnen voor het opmaken van documenten. Laat zien dat je met een paar tips al een hoop kunt bereiken: er is heel wat laaghangend fruit.²
- Laat zien waar studenten tegenaan lopen. Dat creëert draagvlak binnen de instelling.
- Een loketfunctie waar docenten terecht kunnen als ze hun leermateriaal toegankelijk willen aanbieden (een service/dienst). Docenten willen best wel, maar hebben de tools (en de tijd) vaak niet.
- Digitale toegankelijkheid meenemen in inkooprichtlijnen.
- Meer duidelijkheid over de wet- en regelgeving.
- De ondertekening van de intentieverklaring VN-verdrag voor instellingen hoger onderwijs helpt bij de omslag van maatwerk naar een inclusieve omgeving.
- In ieder geval zouden de websites en alle applicaties goed op orde moeten zijn. Denk daarbij aan de volgende zaken:
  - Zorg dat websites voldoen aan de richtlijn, dat alles ondertiteld is en dat docenten gebruik maken van de tips.
  - Maak gebruik van de tool Siteimprove. Deze tool signaleert dingen die niet goed zijn, bijvoorbeeld te kleine letters, kleur op kleur, een pagina die niet opgelezen kan worden door leessoftware, ontbrekende koppen of paginatitels.
  - Zorg dat er geen applicatie meer is waar leessoftware op vastloopt.
  - Organiseer regelmatig overleg met alle communicatieadviseurs en zorg dat het onderwerp digitale toegankelijkheid op de agenda staat. En communiceer met degenen die de site bezoeken.
- De informatie van ECIO kan ook zeker helpen om bij de instellingen meer kennis en bewustzijn te creëren.

‘Niet met alle conclusies van de tool Siteimprove kunnen we binnen de instelling iets, maar het gebruik van de tool door contentmanagers helpt erg voor de digitale toegankelijkheid van websites.’

Ideeën voor het netwerk

De meeste geïnterviewden zien een netwerk Digitale toegankelijkheid als nuttig en willen er graag aan deelnemen. Je kunt elkaar helpen vanuit eigen ervaringen, zoals het delen van good practices en het gezamenlijk verkennen van knelpunten en het zoeken naar oplossingen. Een faciliterende rol, aangevuld met inhoudelijke begeleiding vanuit de expertise en ervaring op digitale toegankelijkheid, vanuit ECIO wordt daarbij als wenselijk gezien. Naast een aantal bijeenkomsten per jaar zou er ook een mogelijkheid moeten zijn om door het jaar heen vragen aan elkaar te stellen en documenten uit te wisselen.

---

² Zie uitleg over [quickwins voor docenten](#).

De volgende specifieke thema's zijn genoemd als mogelijke onderwerpen om te agenderen:

- digitaal toetsen, voorzieningen voor de verschillende belemmeringen (denk aan ADD, slechthorenden, slechtzienden).
- Een landelijk netwerk kan helpen in de druk op leveranciers en het gezamenlijk oplossen problemen met applicaties.

Als doelgroep voor deelname aan het netwerk, zijn genoemd:

- Voor het mbo, hbo en wo: betrokkenen bij digitale toegankelijkheid, zoals docenten, ict, marketingcommunicatie, studieloopbaanbegeleiders, decanen, medewerkers van de bibliotheek, gebruikers van de website, apps en intranet.
- Daarnaast mogelijk Stichting Accessibility, SURF, contactpersoon OCW.

Het netwerk kan tevens externe experts uitnodigen die als spreker hun kennis delen rondom onder andere Blackboard (elektronische leeromgeving), ReadSpeaker (tekst naar spraakoplossingen) en Kurzweil of Sprint (dyslexiesoftware).

Netwerk Digitale toegankelijkheid

Heb je belangstelling voor deelname aan het netwerk Digitale toegankelijkheid? Neem dan contact op met Patricia Defesche, patricia.defesche@ecio.nl.